

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Франка Олександра Івановича
на тему: «Організація корпоративного контролю в інтеграційних
об'єднаннях акціонерних товариств», представлену на здобуття наукового
ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка»
з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»**

**Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами,
темами науково-дослідних робіт**

Сучасний розвиток корпоративного управління в Україні відбувається в умовах глобалізації, посилення конкуренції на міжнародних ринках, динамічного розвитку технологій і потреби у зростанні економічної стійкості підприємств. Інтеграційні об'єднання акціонерних товариств стають ключовими суб'єктами економічної діяльності, забезпечуючи концентрацію капіталу, ресурсів і управлінських зусиль для досягнення синергії та конкурентних переваг.

Однак ефективне функціонування таких об'єднань вимагає впровадження дієвого корпоративного контролю, який забезпечує прозорість, підзвітність, мінімізацію ризиків і баланс інтересів усіх зацікавлених сторін. Водночас, у практиці інтеграційних об'єднань акціонерних товариств України спостерігається недосконалість існуючих механізмів корпоративного контролю, відсутність системного підходу до управління ризиками та недостатнє застосування інноваційних технологій контролінгу.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю удосконалення методичного та організаційного забезпечення корпоративного контролю, враховуючи специфіку інтеграційних об'єднань. Це дозволить підвищити ефективність управління, забезпечити стійкий розвиток та адаптацію до умов економічної нестабільності й конкуренції.

Обраний напрям дослідження є важливим як у теоретичному, так і практичному аспектах, адже сприяє розвитку наукової бази корпоративного управління та створенню дієвих інструментів для інтеграційних об'єднань акціонерних товариств в умовах сучасних економічних викликів.

Таким чином, необхідність подальшого дослідження організації корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств викликає значний науковий інтерес, що і зумовлює вибір теми дисертаційного дослідження Франка О.І.

З огляду на вищезазначене дисертація на тему: «Організація корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств» відповідає нагальним потребам сучасності. Автором висунуто та по-новому вирішено актуальний подальший розвиток теоретичних положень, обґрунтування та розробка методичного забезпечення і науково-практичних рекомендацій щодо організації корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств.

Дисертаційна робота виконана згідно з планами наукових досліджень ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова». Основу дисертації становлять теоретично-методичні і практичні розробки, що є частиною науково-дослідних робіт: «Моделювання ефективності фінансово-економічної діяльності виробничих підприємств в умовах цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0123U102552), в межах якої автором виконано підрозділи «Економічний аналіз діяльності та динаміка функціонування інтеграційних об'єднань акціонерних товариств», «Аналіз передумов та особливостей розвитку корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств» та запропоновано концепцію формування системи корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств; «Економічна ризикологія, моделювання оцінювання систем корпоративної інтеграції та фінансового контролінгу» (номер державної реєстрації 0123U103855), в рамках якої представлено визначення економічної взаємодії фінансового контролінгу з технологіями корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств; «Технології управління корпоративними інтеграційними процесами в умовах інтелектуалізації економічного стратегування та інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0124U002684), за результатами якої розроблено комплексне організаційно-методичне забезпечення визначення ефективності корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств на засадах економічної безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Ознайомлення з дисертаційною роботою О. Франка дає підстави стверджувати, що результати, які одержані в процесі наукового дослідження є достовірними та теоретично обґрунтованими, мають високий ступінь вірогідності. Це підтверджується узагальненням та опрацюванням значної кількості вітчизняних та зарубіжних джерел та аналізу сучасних теоретико-прикладних праць вітчизняних та зарубіжних вчених з питань проблематики економіки знань, інтелектуалізації та імплементації цього наукового доробку в

організацію корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств.

Мета, об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній темі дисертації. Зміст сформульованих наукових задач узгоджений за структурою і логікою, розкриває визначену мету.

У першому розділі «Теоретичні засади організації корпоративного контролю та його реалізації в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств» узагальнено економічну сутність корпоративного контролю, його форми та особливості. Розглянуто визначення цього поняття українськими науковцями, побудовано схему ключових характеристик корпоративного контролю. Зазначено, що він забезпечує вплив учасників на ухвалення рішень через володіння часткою статутного капіталу. Визначено структуру та запропоновано онтологічне моделювання механізму корпоративного контролю, яке включає корпоративну архітектуру для ефективного управління та нагляду. Представлено авторську структуризацію рівнів і принципів, що формують методичний базис корпоративного контролю, а також специфічні принципи для його моделювання в господарських товариствах. Систематизовано інституційне забезпечення корпоративного контролю, обґрунтовано взаємодію інституційних складових та інтеграційних об'єднань, досліджено нормативно-правові акти України, які регулюють цю сферу.

У другому розділі «Економічний аналіз діяльності інтеграційних об'єднань акціонерних товариств і дослідження динаміки їх функціонування» проведено аналіз діяльності та динаміки функціонування таких об'єднань. Запропоновано застосування кластерного аналізу, що дозволило розподілити підприємства на групи за ефективністю, стійкістю економічного зростання та рентабельністю власного капіталу. Це дозволило виділити підприємства, які потребують заходів корпоративного контролю, та ті, що мають достатню фінансову стабільність для впровадження нових технологій управління.

Представлено динаміку діяльності об'єднань за 2014-2023 рр., графічно візуалізовано показники їх виробничої та фінансової діяльності. Проаналізовано передумови (глобалізація, концентрація капіталу, конкурентоспроможність, фінансові ринки, інновації) та особливості (управлінська консолідація, механізми акціонерного впливу, корпоративна етика, ризики) розвитку корпоративного контролю.

Розроблено концепцію формування системи корпоративного контролю, що забезпечує баланс інтересів учасників об'єднання та ефективну координацію їх діяльності. Інтеграція акціонерних товариств у корпоративні структури сприяє синергії ресурсів, підвищенню ефективності управління та довгостроковому розвитку.

У третьому розділі «Методичне забезпечення організації корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств» досліджено праксеологічний підхід у системі корпоративного контролю. Виокремлено чотири базиси: аналіз факторів ефективності, стратегії адаптації та інновації, розвиток персоналу та лідерства, інтеграція теорії й практики. Представлено потенційні результати практичного впровадження такого підходу.

Обґрунтовано економічну взаємодію фінансового контролінгу з технологіями корпоративного контролю, розглянуто сучасні інструменти, що впливають на ефективне управління багаторівневими структурами. Побудовано механізм цієї взаємодії, спрямований на оптимізацію управлінських процесів.

Сформовано організаційно-методичне забезпечення ефективності корпоративного контролю на основі економічної безпеки, що включає внутрішній аудит, моніторинг стратегічних цілей, оцінку управлінських рішень, автоматизацію контролю, комплаєнс-контроль, антикризові заходи, інноваційні методи, а також оцінку корпоративних ризиків на міжнародних ринках.

Отримані наукові положення, висновки та пропозиції в дисертації, є теоретично обґрунтовані, переконливо аргументовані, та окремі з них підтверджуються їх упровадженням у діяльність Черкаською агенцією регіонального розвитку, ТОВ «НЕТ Лізارد» та ГО «Кіровоградська обласна сільськогосподарська дорадча служба» щодо створення системного підходу до організації корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств.

Автором кваліфіковано використано відомі наукові методи обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій. Олександром Франко ґрунтовно вивчені і критично проаналізовані теоретичні положення провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, що пов'язані із дослідженнями теоретичних положень організації корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств.

Поставлені дисертантом завдання розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань. Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки в цілому відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

**Достовірність та наукова новизна одержаних результатів,
повнота їх викладу в опублікованих працях**

Погоджуючись із сформульованими та обґрунтованими в дисертації конкретними положеннями, висновками і рекомендаціями, які визначають

наукову новизну отриманих результатів, особливо хочеться відзначити окремі з них, що є найбільш важливими.

Автором наведено та систематизовано дефініції українських науковців щодо визначення економічної сутності та природи категоріального поняття «корпоративний контроль» (с. 29-34). Побудовано узагальнену схему визначальних особливостей значення поняття «корпоративний контроль» (с. 35).

Проведене дослідження автором щодо онтологічного моделювання дозволило не тільки краще зрозуміти структурні аспекти корпоративного контролю, а й ефективно впроваджувати управлінські інновації, забезпечуючи розвиток та адаптацію до змінних умов господарювання, а також представити корпоративну архітектуру для розробки та реалізації механізму корпоративного контролю, яка є комплексною системою, що забезпечує ефективне управління та нагляд за діяльністю підприємств. (с. 41-47).

Проведено економічний аналіз діяльності та розглянуто динаміку функціонування інтеграційних об'єднань акціонерних товариств, автором запропоновано застосування кластерного аналізу, що дозволило розподілити досліджені підприємства на групи за основними показниками, які визначають доцільність функціонування підприємства та його стабільність (с. 94-106).

Проаналізовано передумови (глобалізацію економіки, концентрацію капіталу та ринкових часток, необхідність підвищення конкурентоспроможності, розвиток фінансових ринків, технологічний прогрес і інновації) та особливості (консолідацію управлінських функцій, механізми впливу акціонерів, регулювання і корпоративну етику, інституціональні зміни, ризики та виклики) розвитку корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств (с. 118-123).

Обґрунтовано основні принципи та складові елементи формування системи корпоративного контролю (с. 137). Розроблено концепцію формування системи корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств, яка передбачає розробку та впровадження механізмів, які забезпечують належний баланс між інтересами усіх учасників об'єднання, а також дозволять ефективно координувати їх діяльність (с. 139-140; с. 142-143).

Досліджено праксеологічний підхід в системі корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств (с. 156-158). Виокремлено чотири основні базиси, на яких побудовано застосування праксеологічного підходу в системі корпоративного контролю: виявлення та аналіз факторів ефективності; стратегії адаптації та інновації; розвиток персоналу та лідерства; інтеграція теорії та практики (с. 160-164). Представлені потенційні результати від практичного впровадження праксеологічного підходу до корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств (с. 165-166).

Побудовано механізм економічної взаємодії фінансового контролінгу з технологіями корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств (с. 191-194). Сформовано організаційно-методичне забезпечення визначення ефективності корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств на засадах економічної безпеки на основі використання систем внутрішнього аудиту, моніторингу виконання стратегічних цілей, оцінки ефективності управлінських рішень, інформаційних технології та автоматизації процесів контролю тощо (с. 206-209; с. 211-214).

Загалом у дисертаційному дослідженні здійснено теоретично-методичне узагальнення та запропоновано вирішення важливої наукової проблеми поглиблення практичних аспектів організації корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств. Отже, отримані результати, підтверджують можливість досягнення позитивного ефекту від їх застосування у теорії та практиці при організації корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств.

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 6 наукових працях, серед яких: (3 статті у наукових фахових виданнях України; 3 тез доповідей за матеріалами наукових конференцій). Загальний обсяг публікацій становить 1,91 д.а. (всі публікації здобувача є одноосібними).

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Наукові результати отриманих результатів дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у державних установах, на підприємствах, в організаціях і громадських об'єднаннях.

Основні результати дослідження, що мають прикладний характер, впроваджені:

Черкаською агенцією регіонального розвитку – при розробці проєктів регіонального розвитку використано пропозиції автора щодо застосування комплексу економічної взаємодії фінансового контролінгу з технологіями корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств та результати дослідження економічного аналізу діяльності таких товариств і динаміки їх функціонування;

ТОВ «НЕТ Лізارد» впроваджено використання розробленого дисертантом організаційно-методичного забезпечення визначення ефективності корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств на засадах економічної безпеки;

ГО «Кіровоградська обласна сільськогосподарська дорадча служба» інтегровано запропоновану здобувачем концепцію формування та застосування

праксеологічного підходу в системі корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств.

Матеріали проведених наукових досліджень використовуються в навчальному процесі при оновленні курсів лекцій та практичних занять у ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова» при викладанні дисциплін: «Економіка підприємства» та «Бізнес-консалтинг» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), «Корпоративний контролінг» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти)

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Олександра Франко засвідчує їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкту, предмету, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог діючого Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи, в цілому, отримані Франком О.І. результати виконаного ним дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, водночас слід вказати на такі недоліки та зауваження дискусійного характеру:

1. Дослідження автором інституціонального забезпечення корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств, у п. 1.3, досить, насичено інформацією, тому доцільно було б покращити його структуру додавши більше графічних схем чи таблиць, що зробить сприйняття текстового матеріалу адаптивнішим і зрозумілішим.

2. У п. 2.2 дисертантом проаналізовано передумови та особливості розвитку корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств. Проте, бажано було б розкрити унікальні аспекти корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях, шляхом дослідження впливу міжнародних стандартів на українські компанії, а також зазначити особливості управління в умовах глобалізації.

3. У п. 2.3 значна увага здобувача приділяється теоретичним підходам до корпоративного контролю. Рекомендовано додати більше конкретних прикладів за результатами інтеграційних об'єднань, де зазначені підходи до корпоративного контролю були успішно впроваджені.

4. У п. 3.2 автором побудовано механізм економічної взаємодії фінансового контролінгу з технологіями корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств. Для покращення візуалізації представленого матеріалу слід інтегрувати більше графіків, таблиць чи схем для завершення концепцій, таких як механізми фінансового контролю чи інтеграція технологій.

5. У п. 3.3. дисертантом сформовано організаційно-методичне забезпечення визначення ефективності корпоративного контролю в інтеграційних об'єднаннях акціонерних товариств. Доцільно було б розробити приклади впровадження зазначеної методики у реальних інтеграційних об'єднаннях, щоб показати практичну цінність проведеного дослідження.

Все вище висловлене не змінює загального позитивного сприйняття виконаного наукового дослідження. Нашу увагу до зазначених питань слід розглядати як доповнення, рекомендації та побажання щодо підвищення якості дослідницької роботи здобувача у майбутньому.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертація Франка О.І. є завершеною науковою працею, з логічно вибудованою структурою. Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішено в процесі наукового дослідження. Основні положення дисертаційної роботи, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, містять елементи наукової новизни та практичну значущість.

Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих автором рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про глибоку наукову самостійність автора, значний рівень підготовленості дослідження та загальну високу якість дослідження.

Дисертація Франка О.І. відповідає спеціальності 051 «Економіка» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Дисертаційна робота виконана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі, що забезпечує легкість і доступність сприйняття результатів дослідження.

Дисертація за своїм змістом відповідає необхідним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор Франко Олександр Іванович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, маркетингу,
обліку і оподаткування
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова»

Підпис Бойко О.В. ЗАСВІДЧУЮ:

начальник відділу кадрів
приватного закладу вищої освіти
«Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова»



Олена БОЙКО

Катерина ЩУР